

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO SINH VIÊN THÔNG QUA THAM GIA CÁC KHÓA HỌC QUÂN SỰ

Vũ Văn Thân, Khoa Công tác Đảng Công tác chính trị
Trường Sĩ quan Lục quân 1
Email: Vuthanpct@gmail.com.

Tóm tắt: Giáo dục đạo đức cho sinh viên là nhiệm vụ trọng tâm của các cơ sở giáo dục đại học trong bối cảnh toàn cầu hóa và chuyển đổi số hiện nay. Bài viết phân tích vai trò của các khóa học quân sự - tiêu biểu là chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh - trong việc hình thành, củng cố và phát triển phẩm chất đạo đức, ý thức trách nhiệm công dân, tinh thần kỷ luật và lối sống tập thể cho sinh viên. Trên cơ sở lý luận giáo dục học và thực tiễn triển khai tại các trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức thông qua môi trường quân sự hóa phù hợp với đặc điểm tâm lý, nhu cầu và định hướng phát triển của thế hệ sinh viên hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục đạo đức, sinh viên, giáo dục quốc phòng và an ninh, kỷ luật, trách nhiệm công dân.
Nhận bài: 09/3/2026; Biên tập: 10/3/2026; Phản biện: 11/3/2026; Duyệt đăng: 15/3/2026.

1. Mở đầu

Trong những năm gần đây, cùng với sự phát triển mạnh mẽ của kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, đời sống sinh viên Việt Nam có nhiều thay đổi sâu sắc. Bên cạnh những mặt tích cực như năng động, sáng tạo, tự tin hội nhập, một bộ phận sinh viên cũng bộc lộ biểu hiện lệch chuẩn về hành vi, lối sống thực dụng, thiếu ý thức trách nhiệm với cộng đồng. Điều đó đặt ra yêu cầu cấp thiết phải đổi mới nội dung, phương thức giáo dục đạo đức trong nhà trường đại học. Theo quan điểm của, “đức là gốc của người cách mạng”, giáo dục đạo đức phải được đặt lên hàng đầu trong đào tạo con người mới. Trong hệ thống giáo dục quốc dân, môn học giáo dục quốc phòng và an ninh - được triển khai thống nhất theo quy định của - không chỉ trang bị kiến thức quốc phòng mà còn góp phần rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức và lối sống cho sinh viên thông qua môi trường học tập mang tính kỷ luật quân đội. Vấn đề đặt ra là: các khóa học quân sự tác động như thế nào đến sự hình thành đạo đức sinh viên? Cần những giải pháp gì để phát huy tối đa giá trị giáo dục đạo đức của môi trường này?

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm đạo đức sinh viên và đặc điểm giáo dục của môi trường quân sự

Đạo đức được hiểu là hệ thống các chuẩn mực xã hội điều chỉnh hành vi con người trong mối quan hệ với bản thân, với người khác và với cộng đồng. Đối với sinh viên - lực lượng trí thức tương lai của đất nước - đạo đức bao gồm các thành tố cơ bản: Ý thức chính trị, lòng yêu nước, tinh thần trách nhiệm công dân. Lối sống kỷ luật, trung thực, tôn trọng pháp luật. Tinh thần hợp tác, đoàn kết và ý thức cộng đồng. Thái độ tích cực trong học tập, rèn luyện và cống hiến. Giáo dục đạo đức vì vậy không chỉ dừng lại ở truyền đạt tri thức mà phải tạo ra môi trường thực hành, trải nghiệm để sinh viên tự điều chỉnh hành vi, hình thành thói quen tốt.

Môi trường quân sự có những đặc điểm nổi bật:

Tính kỷ luật cao: mọi hoạt động được tổ chức theo điều lệnh, nội quy chặt chẽ. Tính tập thể: đề cao tinh thần đồng đội, phối hợp hành động. Tính gương mẫu của người chỉ huy: cán bộ, giảng viên vừa là người dạy, vừa là người làm mẫu về tác phong, đạo đức. Tính thực hành, trải nghiệm: học viên trực tiếp tham gia huấn luyện, sinh hoạt tập trung. Chính những đặc trưng này tạo điều kiện thuận lợi để hình thành các phẩm chất như tự giác, trách nhiệm, ý thức tổ chức và tinh thần cộng đồng - những yếu tố cốt lõi của đạo đức.

2.2. Thực tiễn triển khai các khóa học quân sự cho sinh viên

Hiện nay, hầu hết sinh viên các trường đại học, cao đẳng đều tham gia học tập tại các trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh. Tại đây, sinh viên được học tập trung trong môi trường nội trú từ 3 - 5 tuần, thực hiện chế độ sinh hoạt gắn với mô hình đơn vị quân đội. Nội dung chương trình thường bao gồm: Kiến thức cơ bản về đường lối quốc phòng toàn dân. Kỹ năng quân sự phổ thông (điều lệnh đội ngũ, bắn súng mô phỏng...). Rèn luyện nội vụ, sinh hoạt tập thể, chấp hành kỷ luật. Qua khảo sát thực tế tại một số trung tâm, có thể nhận thấy đa số sinh viên sau khóa học có chuyển biến tích cực về nhận thức và hành vi: biết sắp xếp thời gian khoa học hơn, tôn trọng quy định chung, nâng cao tinh thần đoàn kết.

Tuy nhiên, vẫn tồn tại những hạn chế: Một số sinh viên coi đây là môn học bắt buộc mang tính hình thức. Phương pháp giảng dạy ở một số nơi còn nặng về lý thuyết. Sự phối hợp giữa trung tâm và trường đại học trong đánh giá, theo dõi kết quả rèn luyện chưa chặt chẽ.

2.3. Tác động của khóa học quân sự đối với giáo dục đạo đức sinh viên

- Hình thành ý thức kỷ luật và trách nhiệm. Kỷ luật là yếu tố cốt lõi của môi trường quân sự. Việc phải thức dậy đúng giờ, xếp hàng, điểm danh, chấp hành điều lệnh giúp sinh viên rèn luyện tính đúng giờ, tôn trọng quy định chung. Quá trình này góp

phần chuyển hóa từ “bị quản lý” sang “tự quản lý”, hình thành thói quen sống có tổ chức.

- Bồi dưỡng lòng yêu nước và ý thức công dân. Thông qua các bài học về truyền thống đấu tranh dựng nước và giữ nước, sinh viên được củng cố niềm tự hào dân tộc, ý thức bảo vệ Tổ quốc. Những nội dung này giúp sinh viên nhận thức rõ hơn vai trò, trách nhiệm của mình trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước.

- Phát triển tinh thần đoàn kết, hợp tác. Sinh hoạt tập thể trong môi trường nội trú buộc sinh viên phải chia sẻ không gian sống, hỗ trợ nhau trong học tập và rèn luyện. Tinh thần đồng đội được hình thành qua các hoạt động huấn luyện theo nhóm, trực nhật, lao động tập thể. Điều này có ý nghĩa quan trọng trong việc giáo dục lối sống nhân ái, biết quan tâm đến người khác.

- Rèn luyện ý chí, bản lĩnh. Các hoạt động huấn luyện ngoài trời, yêu cầu cường độ vận động cao, giúp sinh viên vượt qua giới hạn bản thân, nâng cao sức chịu đựng và ý chí phấn đấu. Đây là yếu tố nền tảng để hình thành bản lĩnh chính trị và đạo đức nghề nghiệp trong tương lai.

2.4. Những vấn đề đặt ra trong bối cảnh mới

Trong bối cảnh chuyển đổi số, sinh viên quen với môi trường học tập linh hoạt, cá nhân hóa cao. Khi tham gia môi trường quân sự với tính kỷ luật nghiêm ngặt, không ít sinh viên cảm thấy “sốc văn hóa”. Nếu không có phương pháp tổ chức phù hợp, hiệu quả giáo dục đạo đức có thể bị giảm sút. Bên cạnh đó, sự đa dạng về vùng miền, ngành nghề đào tạo đòi hỏi nội dung giáo dục quốc phòng cần được thiết kế linh hoạt, gắn với chuyên ngành và định hướng nghề nghiệp của sinh viên.

2.5. Giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức thông qua khóa học quân sự

Trong bối cảnh giáo dục đại học hiện nay, việc hình thành và phát triển phẩm chất đạo đức cho sinh viên đang trở thành một yêu cầu cấp thiết. Bên cạnh tri thức chuyên môn, các cơ sở giáo dục đại học ngày càng chú trọng bồi dưỡng cho sinh viên những giá trị đạo đức, ý thức trách nhiệm công dân, tinh thần kỷ luật và khả năng thích ứng với môi trường xã hội. Trong hệ thống các hoạt động giáo dục đó, khóa học quân sự - giáo dục quốc phòng và an ninh - có vai trò đặc biệt quan trọng. Không chỉ trang bị cho sinh viên những kiến thức cơ bản về quốc phòng, an ninh, khóa học còn góp phần rèn luyện ý thức tổ chức kỷ luật, tinh thần tập thể, tác phong chính quy và trách nhiệm đối với cộng đồng.

Tuy nhiên, để phát huy đầy đủ ý nghĩa giáo dục của khóa học quân sự, cần có những giải pháp đồng bộ nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức cho sinh viên. Trên cơ sở thực tiễn tổ chức giảng dạy và quản lý sinh viên tại các trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh, có thể đề xuất một số giải pháp chủ yếu sau:

2.5.1. Giáo dục cho sinh viên nhận thức rõ mục đích, ý nghĩa của các khóa học quân sự

Nhận thức đúng đắn là tiền đề quan trọng để hình thành thái độ tích cực và hành vi phù hợp của sinh viên trong quá trình học tập và rèn luyện, “vì tư tưởng thông suốt thì làm tốt, tư tưởng nhùng nhằng thì không làm được việc” [1]. Thực tế cho thấy, một bộ phận sinh viên vẫn coi khóa học quân sự chỉ là một học phần bắt buộc, mang tính hình thức, chưa nhận thức đầy đủ giá trị giáo dục toàn diện của môi trường quân sự. Vì vậy, ngay từ đầu khóa học, cần tổ chức các hoạt động tuyên truyền, định hướng nhằm giúp sinh viên hiểu rõ mục tiêu, nội dung và ý nghĩa của chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh.

Việc giáo dục nhận thức có thể được thực hiện thông qua các buổi sinh hoạt đầu khóa, các bài giảng định hướng hoặc các hoạt động giao lưu với cán bộ, chiến sĩ trong quân đội. Thông qua đó, sinh viên hiểu rằng môi trường quân sự không chỉ rèn luyện kỹ năng cơ bản về quốc phòng mà còn giúp hình thành những phẩm chất quan trọng như ý thức kỷ luật, tinh thần trách nhiệm, lối sống tập thể, khả năng tự quản và tinh thần vượt khó. Khi sinh viên nhận thức rõ ý nghĩa của khóa học, họ sẽ chủ động tham gia các hoạt động huấn luyện, tích cực rèn luyện bản thân và coi đây là cơ hội để hoàn thiện nhân cách.

Bên cạnh đó, việc lồng ghép các nội dung giáo dục về truyền thống dân tộc, truyền thống quân đội, trách nhiệm công dân đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc cũng góp phần nâng cao nhận thức chính trị, bồi dưỡng lòng yêu nước và ý thức xã hội cho sinh viên. Nhờ đó, khóa học quân sự trở thành một môi trường giáo dục toàn diện, góp phần hình thành hệ giá trị đạo đức phù hợp với yêu cầu của xã hội hiện đại.

2.5.2. Đổi mới phương pháp giảng dạy

Phương pháp giảng dạy có vai trò quan trọng trong việc nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức cho sinh viên. Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, việc chuyển từ phương pháp truyền thụ kiến thức một chiều sang phương pháp dạy học tích cực, lấy người học làm trung tâm là xu hướng tất yếu. Đối với các khóa học quân sự, cần tăng cường áp dụng các phương pháp giảng dạy mang tính trải nghiệm, giúp sinh viên không chỉ tiếp thu kiến thức mà còn trực tiếp tham gia vào quá trình rèn luyện và tự nhận thức về các giá trị đạo đức.

Cụ thể, có thể tổ chức các hoạt động trải nghiệm trong môi trường quân sự như sinh hoạt tập thể, rèn luyện theo điều lệnh, tham gia các nhiệm vụ nhóm hoặc các bài tập thực hành mang tính tình huống. Những hoạt động này giúp sinh viên hiểu rõ hơn ý nghĩa của kỷ luật, tinh thần đồng đội và trách nhiệm cá nhân trong tập thể. Đồng thời, việc tổ chức thảo luận các tình huống đạo đức trong học

tập và đời sống cũng là một phương pháp hiệu quả để giúp sinh viên phát triển tư duy phân biện, khả năng phân tích và lựa chọn hành vi phù hợp với chuẩn mực đạo đức.

Bên cạnh đó, các trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh có thể tổ chức các diễn đàn như “Sinh viên với trách nhiệm công dân”, tạo điều kiện để sinh viên trao đổi, chia sẻ quan điểm về các vấn đề xã hội, đạo đức và trách nhiệm của thế hệ trẻ đối với đất nước. Thông qua các hoạt động này, sinh viên không chỉ được tiếp cận kiến thức mà còn được trải nghiệm, suy ngẫm và tự điều chỉnh hành vi của mình. Sự kết hợp giữa lý thuyết và thực hành sẽ giúp sinh viên hiểu sâu hơn về ý nghĩa của kỷ luật, tinh thần tập thể và trách nhiệm công dân trong xã hội hiện đại.

2.5.3. Phát huy vai trò nêu gương của giảng viên và cán bộ quản lý

Trong môi trường quân sự, yếu tố nêu gương có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, theo Hồ Chí Minh “Một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền” [2]. Tác phong, lời nói, hành vi và thái độ của giảng viên, cán bộ quản lý không chỉ ảnh hưởng trực tiếp đến quá trình giảng dạy mà còn có sức lan tỏa mạnh mẽ đối với sinh viên. Thực tế cho thấy, hình ảnh người thầy mẫu mực, nghiêm túc trong công việc, chuẩn mực trong lối sống sẽ tạo nên tác động giáo dục sâu sắc, giúp sinh viên hình thành những chuẩn mực hành vi tích cực.

Do đó, đội ngũ giảng viên và cán bộ quản lý tại các trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh cần không ngừng rèn luyện phẩm chất đạo đức, tác phong sư phạm và tinh thần trách nhiệm trong công việc. Mỗi giảng viên cần trở thành tấm gương về ý thức kỷ luật, phong cách làm việc khoa học, thái độ ứng xử văn hóa và tinh thần tận tụy với nghề. Khi sinh viên được học tập trong môi trường mà người thầy luôn thể hiện sự chuẩn mực và gương mẫu, họ sẽ có xu hướng noi theo và tự điều chỉnh hành vi của mình.

Ngoài ra, việc xây dựng môi trường giáo dục quân sự chính quy, nghiêm túc nhưng thân thiện cũng là yếu tố quan trọng để tạo nên tác động giáo dục tích cực. Sự quan tâm, hướng dẫn tận tình của giảng viên và cán bộ quản lý sẽ giúp sinh viên cảm nhận được giá trị của môi trường quân sự, từ đó hình thành thái độ tôn trọng kỷ luật, tinh thần đoàn kết và ý thức trách nhiệm đối với tập thể.

2.5.4. Tăng cường phối hợp giữa nhà trường và trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh

Giáo dục đạo đức cho sinh viên là một quá trình lâu dài và liên tục, không chỉ diễn ra trong phạm vi của khóa học quân sự mà còn cần được duy trì trong suốt quá trình học tập tại trường đại học. Vì vậy, cần tăng cường sự phối hợp giữa nhà trường và trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh nhằm bảo đảm tính liên tục và hiệu quả của quá trình giáo dục.

Sau khi kết thúc khóa học quân sự, nhà trường

cần tiếp tục theo dõi, đánh giá sự chuyển biến của sinh viên trong học tập và sinh hoạt. Những kết quả rèn luyện về ý thức kỷ luật, tinh thần trách nhiệm và thái độ học tập tích cực của sinh viên tại trung tâm cần được ghi nhận và tích hợp vào hệ thống đánh giá toàn diện sinh viên. Điều này không chỉ góp phần khuyến khích sinh viên duy trì những thói quen tốt được hình thành trong môi trường quân sự mà còn giúp nhà trường có cơ sở để đánh giá đầy đủ hơn quá trình rèn luyện của người học.

Bên cạnh đó, việc duy trì mối liên hệ giữa nhà trường và trung tâm cũng tạo điều kiện để chia sẻ kinh nghiệm, điều chỉnh nội dung và phương pháp giáo dục phù hợp với yêu cầu thực tiễn. Thông qua sự phối hợp chặt chẽ này, các hoạt động giáo dục đạo đức cho sinh viên sẽ được triển khai đồng bộ, góp phần hình thành những công dân có tri thức, có trách nhiệm xã hội và có bản lĩnh trước những thách thức của thời đại.

2.5.5. Ứng dụng công nghệ số trong dạy học và giáo dục đạo đức cho sinh viên

Trong bối cảnh chuyển đổi số mạnh mẽ, việc ứng dụng công nghệ vào giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng và an ninh không chỉ đổi mới phương pháp dạy học mà còn góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức, ý thức công dân và tinh thần kỷ luật cho sinh viên. Môi trường học tập số cho phép tích hợp các hình thức học tập hiện đại, tăng tính trực quan, tương tác và trải nghiệm, qua đó hình thành các phẩm chất cần thiết cho người học trong xã hội hiện đại.

Giải pháp tập trung vào một số nội dung chính.

Thứ nhất, xây dựng hệ thống học liệu số như bài giảng điện tử, video, mô phỏng 3D, ngân hàng câu hỏi trực tuyến, kết hợp giáo dục truyền thống, đạo đức và trách nhiệm công dân.

Thứ hai, ứng dụng các nền tảng học tập trực tuyến (LMS) để tổ chức dạy học, giao nhiệm vụ, thảo luận và đánh giá, giúp sinh viên phát huy tính chủ động, tự học và ý thức kỷ luật.

Thứ ba, sử dụng công nghệ mô phỏng, thực tế ảo (VR) và thực tế tăng cường (AR) trong giảng dạy nhằm tạo trải nghiệm trực quan về lịch sử, kỹ thuật quân sự, qua đó bồi dưỡng lòng yêu nước và trách nhiệm bảo vệ Tổ quốc.

Thứ tư, tổ chức các hoạt động học tập số như diễn đàn, cuộc thi trực tuyến về lịch sử, truyền thống và giá trị đạo đức nhằm lan tỏa các chuẩn mực tích cực.

Để triển khai hiệu quả, cần xây dựng kế hoạch chuyển đổi số đồng bộ, đầu tư hạ tầng công nghệ, bồi dưỡng năng lực số cho giảng viên và khuyến khích sinh viên tham gia sáng tạo sản phẩm học tập số. Nhìn chung, ứng dụng công nghệ số là giải pháp quan trọng góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, hình thành phẩm chất và trách nhiệm công dân cho sinh viên trong bối cảnh mới.

3. Kết luận

Khóa học quân sự là một môi trường giáo dục đặc thù có nhiều điều kiện thuận lợi để rèn luyện đạo đức và nhân cách cho sinh viên. Việc nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức thông qua khóa học này đòi hỏi sự kết hợp giữa nâng cao nhận thức của sinh viên, đổi mới phương pháp giảng dạy, phát huy vai trò nêu gương của giảng viên và tăng cường sự phối hợp giữa các cơ sở giáo dục. Khi các giải pháp này được triển khai đồng bộ và hiệu quả, khóa học quân sự sẽ thực sự trở thành một môi trường giáo dục toàn diện, góp phần đào tạo thế hệ sinh viên vừa có tri thức chuyên môn, vừa có phẩm chất đạo đức và trách nhiệm công dân đối với xã hội và đất nước.

Giáo dục đạo đức cho sinh viên thông qua tham gia các khóa học quân sự là một hướng đi có ý nghĩa chiến lược trong đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, vừa “hồng” vừa “chuyên”. Môi trường quân sự với tính kỷ luật, tập thể và trải nghiệm thực tiễn đã tạo điều kiện thuận lợi để hình thành ý thức trách nhiệm, tinh thần yêu nước, lối sống lành mạnh cho sinh viên. Tuy nhiên, để phát huy tối đa hiệu quả, cần tiếp tục đổi mới nội dung, phương pháp tổ chức, tăng cường sự phối hợp giữa các lực lượng giáo dục và gắn kết chặt chẽ với yêu cầu phát triển toàn diện con người Việt Nam trong thời đại mới.

Giáo dục đạo đức không phải là nhiệm vụ của riêng một môn học, nhưng các khóa học quân sự đã và đang chứng minh vai trò đặc biệt của mình như một “môi trường thử thách” giàu tính giáo dục, góp phần xây dựng thế hệ sinh viên có bản lĩnh, trách nhiệm và khát vọng cống hiến cho Tổ quốc ■

Tài liệu tham khảo

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2024). *Nghị quyết số 57-NQ/TW, ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia*
- [2]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2025). *Nghị quyết của Bộ Chính trị Về đột phá phát triển giáo dục và đào tạo, Nghị quyết số 71-NQ/TW.*
- [3]. Hồ Chí Minh (2011). *Toàn tập, tập 9.* Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia, tr. 309.
- [4]. Hồ Chí Minh (2011). *Toàn tập.* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, t. 1, tr. 284.
- [5]. Quân ủy Trung ương (2022). *Về đổi mới công tác giáo dục và đào tạo đáp ứng xây dựng Quân đội trong tình hình mới; Nghị quyết số 1657-NQ/QUTW.*
- [6]. Quân ủy Trung ương (2025). *Nghị quyết số 3488-NQ/QUTW ngày 29/01/1015 về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số trong Quân đội*

Moral education for students through participation in military courses

Vu Van Than

Faculty of Party and Political Work, Army Officer School 1
Email: Vuthanpct@gmail.com.

Abstract: Moral education for students is a central task for higher education institutions in the current context of globalization and digital transformation. This article analyzes the role of military courses-particularly the National Defense and Security Education program-in shaping, consolidating, and developing students' moral qualities, civic responsibility, discipline, and collective lifestyle. Based on educational theories and practical implementation at national defense and security education centers, the article proposes several solutions to enhance the effectiveness of moral education through a militarized learning environment that is appropriate to the psychological characteristics, needs, and developmental orientations of today's student generation.

Keywords: Moral education, students, national defense and security education, discipline, civic responsibility.